

ANUL ENESCU

ANUL 2006 - ANUL ENESCU
125 de ani de la naștere

GEORGE ENESCU (1881 – 1955)

GÎNDIND LA ENESCU

THINKING OF ENESCU

Viorel MUNTEANU,
profesor universitar, doctor în muzicologie, compozitor,
rector al Universității de Arte *George Enescu*, Iași

Întotdeauna, când am scris o pagină despre sau pentru George Enescu, am fost cuprins de o adâncă emoție. Și aceasta pentru că-mi venea greu să mă „apropii” de „*Imensul Enescu*” (cum l-a numit Pascal Bentoiu).

Acum, tot în stare de emoție, încerc iar o sfială „apropiindu-mă” de Enescu. Și nu o pot face altfel, decît mărturisind că în toți anii existenței mele ca muzician, cu credința că muzica vorbește în graiul tuturor („fără prefăcătorie”, cum zicea Enescu) prin limbajul ei specific, l-am admirat, într-un mod cu totul special, pe George Enescu.

L-am studiat pe Enescu; i-am parcurs memoriile; am cunoscut mari artiști care au stat în preajma sa; i-am ascultat vioara, pianul și chiar glasul în celebrele convorbiri cu Bernard Gavoty, sau l-am căutat prin documente de arhivă; dar, mai presus de toate, am căutat, pe cât a fost posibil, să-i înțeleg opera, ascultându-i și reascultându-i capodoperele.

Trăiesc, în smerenie, un sentiment deosebit când este vorba despre Enescu; poate și prin faptul că am trecut adesea pe urmele lui – la Liveni, la Dorohoi, la Tescani, la Iași – unde, cîndva, asculta tinerii

muzicieni ai Conservatorului, dirija Orchestra simfonică „George Enescu” sau cînta pentru Jora, alinîndu-i suferințele și renăscîndu-i forțele.

Mi-amintesc că, atunci cînd scriam *Sonata pentru vioară și pian*, eram cu gîndurile numai la Enescu, la exemplele sale desăvîrșite de esențializare a folclorului, la *spiritul muzicii sale inconfundabil și inimi-tabil*, la celebrul său *parlando rubato* ... Nu am făcut o dedicație, ci doar am notat, pur și simplu, la începutul părții a II-a: „în caracter enescian”. La editare, în 1984, am re-nunțat la această sintagmă, fiind convins că ar fi mai bine ca apropierea de gîndirea enesciană și de folclor (*Bocetul*) să se înțeleagă și să se simtă direct, decît să pară declarative.

Eram purtat de gîndurile lui Enescu față de inestimabila creație populară: „*Folclorul nostru ... nu numai că este sublim, dar te face să înțelegi totul. E mai savant decît toată muzica așa-zisă savantă și asta, într-un fel cu totul inconștient, e mai melodic decît orice melodie, dar asta fără să vrea, e duios, ironic, trist, vesel, grav. Iată ce mare gamă de expresie poate oferi folclorul românesc. Poate nici un compozitor nu a întrunit vreodată toate aceste calități*” (*Timpul*, 1939, nr. 184).

În *Rezonanțe I* – poem dedicat memoriei lui George Enescu – trimiterea la melodia enesciană este directă, prin folosirea unor celine din *Simfonia sa de cameră* în ideea I a poemului. Și totuși, „rezonanțele” enesciene sînt mai ușor de recunoscut în momentele lirice, confesive ale lucrării, unde, prin intermitența polifoniei ce ascunde nostalgia melodică, își fac simțite prezența sonuri arhaice.

Curios, chiar și în *Glasurele Putnei*, care tălmăcesc izvodiri arhaice bizantine, a fost recunoscută „atmosfera de reverie atît de apropiată de universul artei enesciene” (Vasile Tomescu). Premiul „George Enescu” al Academiei Române pentru Poemul *Glasurele Putnei* mă duce cu gîndul la generațiile de compozitori care au obținut distincții la Concursul de Compoziție fundat de Maestru în 1912, trezindu-mi sentimente de venerație pentru ctitorii muzicii moderne românești.

Legătura conceptuală cu creația lui Enescu a continuat și prin *Cvartetul de coarde nr. 2*, în care partea a III-a reprezintă o meditație în timp asupra *Sonatei pentru pian și vioară* „în caracter popular românesc”. Nu am renunțat la *conceptul de temă*, aidoma marelui Maestru, care spunea: „Tema este un simplu pas pe drumul atît de vast al unui întreg muzical. Mă copleșește compoziția întreagă în care găsesc atîtea puncte culminante, dar deseori nu în teme, ci în iscări izolate, în pauze ori în accente neobișnuite”. Sigur, procedeul variației continue, atît de prezent în opera sa, m-a condus spre o confesiune lirică cu trimiteri

la o lume spirituală cu rădăcini străvechi, care au reverberat nu-anțat și în creațiile muzicale con-temporane.

Prin *Glossa* vocal-simfonică după Eminescu, am reînviat un principiu aplicat de însuși Enescu, în *Octet* și în *Simfonia de cameră*, prin multiplicarea formei de sonată în diverse și variate ipostaze. Apli-cînd forma poetică de glossă în muzică, am căutat drumul spre o sonată vocal-simfonică apropiată spiritului enescian. Melograma *Mihai Eminescu* (mi – mi bemol = re diez – do – si – la), care cuprinde și melograma *Enescu* (mi – mi bemol – do), mi-a oferit un cîmp deschis spre structuri folclorice arhaice, identificate în arhetipuri muzicale și literare din nordul Moldovei, rezonanțele enesciene metamorfo-zîndu-se, astfel, în transpunerea verbului eminescian.

Moștenirea enesciană, recunoscută pe plan universal, a pă-truns viguros în toate domeniile muzicii noastre, rodind atît în creație și interpretare, cît și în muzicologie, opera sa fiind izvorul generator al multor modalități de exprimare din perioada postbelică.

Curentul post-enescian, în care m-am înscris, curge și astăzi în inimile și gîndirea noastră, iar comemorarea, la 50 ani de la intrarea lui în veșnicie, Festivalul și Concursul Internațional ce-i poartă numele constituie gesturi omagiale închinat unei opere care-și va păstra nemurirea și în „secolii” viitori.